

ENERGIEDELEN: JURIDISCH KADER EN TOEKOMSTIGE UITDAGINGEN

14 september 2022

David Haverbeke

*Advocaat-Vennoot,
Energy & Utilities Praktijk, Fieldfisher België*

Oorsprong van energiedelen

- Europees kader: Richtlijnen 2019/944 (elektriciteitsrichtlijn – “ER”) en 2018/2001 (hernieuwbare energierichtlijn – “HER”).
- Verschillende vormen van energiedelen:
  - door een energiegemeenschap;
  - met andere « actieve klanten »;
  - ➔ « *special case* »: door Peer-to-Peer (P2P) uitwisseling.
- Doelstellingen:
  - meer hernieuwbare energie;
  - meer lokale investering, lokale aanvaarding, lokale productie;
  - meer aandacht op burgers en lokale initiatieven in de energiesector;
  - REPOWER-EU-strategie (mei 2022): energieonafhankelijkheid, bevoorradingszekerheid en verhoogde flexibiliteit.

Maar... wat is het?

Energiedelen is...:

- **art. 21 §4 HER:** “De lidstaten zorgen ervoor dat zelfverbruikers van hernieuwbare energie die in hetzelfde gebouw gevestigd zijn, met inbegrip van appartementsgebouwen, het recht hebben gezamenlijk deel te nemen aan de in lid 2 bedoelde activiteiten en een **regeling mogen treffen voor het onderling delen van hernieuwbare energie die wordt geproduceerd op hun locatie of locaties**, onverminderd de nettarieven en andere relevante tarieven, heffingen en belastingen van toepassing voor elke zelfverbruiker van hernieuwbare energie. De lidstaten mogen onderscheid maken tussen **individuele zelfverbruikers** van hernieuwbare energie en **gezamenlijk optredende zelfverbruikers** van hernieuwbare energie. Verschil in behandeling moet evenredig zijn en naar behoren gerechtvaardigd worden”
- **art. 22, §2, (b) HER:** “De lidstaten zorgen ervoor dat hernieuwbare-energiegemeenschappen het recht hebben **binnen de hernieuwbare-energiegemeenschap hernieuwbare energie te delen die is geproduceerd door de productie-eenheden die eigendom zijn van die hernieuwbare-energiegemeenschap**, met inachtneming van de andere vereisten van dit artikel en met behoud van de rechten en verplichtingen van de leden van de hernieuwbare-energiegemeenschap als consumenten”;
- **Art. 16 §2, e) ER:** “De lidstaten mogen in het ondersteunend regelgevingskader bepalen dat energiegemeenschappen van burgers: [...] het recht **hebben binnen de energiegemeenschap van burgers te voorzien het delen van elektriciteit die is opgewekt door de productie-eenheden in bezit van de gemeenschap**, mits aan de andere in dit artikel vastgelegde vereisten wordt voldaan en de rechten en verplichtingen van de leden van de gemeenschap als eindafnemers worden gehandhaafd.”

Algemeen idee uit het Europees kader

Geen definitie van energiedelen, maar toch algemene punten

Nog iets concreter? *Up to* de lidstaten... en de Gewesten voor België

Europese algemene beginselen voor energiedelen

	Hernieuwbare energiegem. (HEG)	Energiegem. van Burgers (EGB)	Energiedelen in het zelfde gebouw
Vorm	Rechtspersoonlijkheid	Rechtspersoonlijkheid	Tussen leden - geen nood aan vennootschap of vereniging
Welke aandeelhouders of leden/wie kan deelnemen	<ul style="list-style-type: none"> • natuurlijke personen • KMO's (waarvan deelname <i>niet hun belangrijkste commerciële of professionele activiteit vormt</i>) • lokale overheden, met inbegrip van gemeenten 	Geen voorwaarde	Actieve afnemer = residentiële of professionele <u>finale</u> afnemer <u>in hetzelfde gebouw</u>
Feitelijk zeggenschap (controle)	Aandeelhouders of leden in <u>nabijheid van de projecten</u> die juridische entiteit: <ul style="list-style-type: none"> • in eigendom heeft; en • ontwikkelt 	Natuurlijke personen, of kleine ondernemingen (die <i>niet betrokken zijn bij grootschalige commerciële activiteiten</i> en voor wie de <i>energiesector niet de voornaamste economische activiteit vormt</i>), lokale autoriteiten, waaronder gemeenten	/
Type van Energie	Hernieuwbare <u>energie</u> , waaronder: <ul style="list-style-type: none"> • elektriciteit; • warmte (en koude); • hernieuwbaar gas (?) 	Elektriciteit (Hernieuwbare of niet) Gas? (Com (2021) 803 final (Ontwerp Gasrichtlijn))	Hernieuwbare <u>energie</u> , waarvan <ul style="list-style-type: none"> • elektriciteit; • warmte (en koude) • Hernieuwbaar gas (?)
Proces en voorwaarden	- het recht (dus a minima) binnen de gemeenschap te voorzien in het delen van hernieuwbare energie die is geproduceerd door de productie-eenheden die eigendom zijn van die hernieuwbare-energiegemeenschap, met inachtneming van de andere vereisten	- het recht (dus a minima) binnen de gemeenschap te voorzien in het delen van elektriciteit opgewekt door de productie-eenheden in bezit van de gemeenschap	Met energie geproduceerd op zijn site(s)/hetzelfde gebouw (op en rond)

Energiegemeenschappen: algemene bepalingen (ook voor België)

- Welke activiteiten?
  - energie produceren, zelf verbruiken, opslaan en/of verkopen;
  - energiediensten aanbieden of eraan deelnemen, flexibiliteit;
  - aanbieden van oplaaddiensten voor elektrische voertuigen; en
  - energiedelen.
- Bepaalde doelen:
  - het hoofddoel van HEG is “het verschaffen van voordelen op milieugebied of op economisch of sociaal gebied aan haar aandeelhouders of leden of aan de lokale gebieden waar zij actief is, en niet het realiseren van winst”;
  - voor EGB: “het hoofddoel veeleer bestaat uit het bieden van milieu-, economische of sociale gemeenschapsvoordelen aan haar leden of aandeelhouders of aan de plaatselijke gebieden waar ze werkzaam is dan uit winst maken”;
  - een HEG/EGB heeft niet als doel winst te maken, tenzij ondergeschikt aan haar hoofddoel.
- Vrijwillige en open deelname

Nettarieven: het grootste obstakel

- Het grootste obstakel is de onverkorte toepassing van nettarieven
- Beide richtlijnen zijn wat dit betreft nochtans duidelijk:
  - Elektriciteitsrichtlijn
    - EGB - art. 16, §2, lid 2: *Voor de toepassing van eerste alinea, onder e), als elektriciteit wordt gedeeld, gebeurt dat zonder afbreuk te doen aan geldende nettarieven, heffingen en vergoedingen, in overeenstemming met een transparante kosten-batenanalyse van gedistribueerde energiebronnen, uitgevoerd door de bevoegde nationale instantie;*
  - Hernieuwbare-energie richtlijn
    - HEG - art. 22, §4, d): *De lidstaten scheppen een faciliterend kader ter bevordering en vergemakkelijking van de ontwikkeling van hernieuwbare-energiegemeenschappen. In dat kader wordt er onder andere voor gezorgd dat [...] nettarieven die de kosten weerspiegelen, evenals relevante tarieven, heffingen en belastingen, waarbij ervoor wordt gezorgd dat zij op passende, eerlijke en evenwichtige wijze bijdragen aan het delen van de totale kosten van het systeem, overeenkomstig een door de nationale bevoegde autoriteiten ontwikkelde transparante kosten-batenanalyse van decentrale energiebronnen;*
    - Energiedelen in het zelf Gebouw-art. 21, §4: *[...]onverminderd de nettarieven en andere relevante tarieven, heffingen en belastingen van toepassing voor elke zelfverbruiker van hernieuwbare energie. De lidstaten mogen onderscheid maken tussen individuele zelfverbruikers van hernieuwbare energie en gezamenlijk optredende zelfverbruikers van hernieuwbare energie*
- Bevoegdheid en belangrijke discretie voor de **regulatoren**: geen verplichting... behalve het doorvoeren van een transparante kosten-batenanalyse... Maar hoe?
  - Met welke data?
  - Op welke basis (vb. welke dienst voor het net?)
  - Om wat te bereiken (duurder of goedkoper voor het net, nood aan flexibiliteit, enz.)?
- Risico: DSO's belang en invloed in het proces

Peer-to-peerhandel: nieuwe concurrent voor elektriciteitsleveranciers?

- **Nieuw concept:**

- verkoop hernieuwbare energie;
- tussen marktdeelnemers (inclusief eindafnemers, producenten, leveranciers, HEG-EGB (met groene stroom));
- door middel van een overeenkomst met vooraf bepaalde voorwaarden voor de automatische uitvoering en afwikkeling van de transactie;
- rechtstreeks tussen deelnemers of indirect via een gecertificeerde derde marktdeelnemer, zoals een aankoopgroep.

- **Alternatief aan:**

- terugdraaiende teller (nog in werking in Wallonië);
- kopen/verkoop aan de leverancier (prijs in Vlaanderen rond 30 cent/kWh aankoop – 19 cent/kWh verkoop in augustus 2022).

Enkele uitdagingen voor de omzetting

- Verschillende doelen en voorwaarden: niet altijd compatibel?
  - Bv.: goedkopere energie vs. art. 22, §2, lid 2 van HER: *“elektriciteit wordt gedeeld, gebeurt dat zonder afbreuk te doen aan geldende nettarieven, heffingen en vergoedingen, in overeenstemming met een transparante kosten-batenanalyse van gedistribueerde energiebronnen, uitgevoerd door de bevoegde nationale instantie”*
- Richtlijnen geven (te?) veel marge en verantwoordelijkheid aan de Lidstaten
- Complexe nieuwe principes die niet altijd afgestemd zijn op traditionele energiemarkten of de huidige technische voorwaarden (bv.: noodzaak smartmeters: alleen maar Vlaanderen een stap voor in de uitrol van smartmeters op de residentiële markt in België)
- Bevoegdheden:
  - energiedelen op de distributie- en lokale transmissienetten is een gewestelijke bevoegdheid, op transmissienetten >70 kV is federaal (en buiten scope van PPT);
  - 4 verschillende regimes die, zonder coöperatieovereenkomst(en) tussen entiteiten, totaal **zelfstandig functioneren** (bv. niet mogelijk om te delen tussen burgers die aansluiten op distributienetten in verschillende Gewesten).

Omzetting in Vlaanderen: *Capita selecta*

Uitrol van energiedelen

- Eerste om de richtlijnen (effectief) om te zetten (in 2021);
- Energiedecreet en -besluit en technisch reglement voor distributie (TRDE) bevatten (tot op heden) het hoofdkader;
- Eind juni 2022- Versie 3 Protocol Fluvius

Het laatste nieuws, 16 Augustus 2022

Dit zijn jouw voordelen bij energiedelen. “Vanaf 2023 versoepelen de voorwaarden”

Na één maand energiedelen: 59 actieve energiegemeenschappen

Op 1 augustus registreerde Fluvius sinds de invoering van energiedelen 59 actieve energiegemeenschappen: twee appartementen, 26 klanten die van persoon tot persoon energiedelen en 31 aangeslotenen die delen met een eigen tweede adres. “Algemeen merken we dat er best wat bezoeken zijn op de webpagina waar je de aanvraag kan indienen. Er is dus wel nieuwsgierigheid naar deze nieuwe mogelijkheid”, laat Isabel Van Cutsem weten. Tot nu toe leverde dat echter maar een bescheiden aantal energiegemeenschappen op.

Agenda

	01/01/2022	01/07/2022	01/01/2023	01/01/2024
Waar?	Verschillende distributienetgebieden			
Wie?	Energiedelen in één gebouw	<ul style="list-style-type: none"> - Energiedelen in één gebouw - persoon-aan-persoonverkoop: 1 actieve afnemer aan 1 actieve afnemer - Verschillende toegangspunten van dezelfde titularis 	<ul style="list-style-type: none"> - Energiedelen in één gebouw - persoon-aan-persoonverkoop: 1 actieve afnemer aan 1 actieve afnemer - Verschillende toegangspunten van dezelfde titularis - energiegemeenschappen 	
	Dezelfde leverancier		Diverse leveranciers	
Wat?	Energiedelen en persoon-aan-persoonverkoop: 1 toepassing mogelijk per afnamepunt/injectiepunt			Energiedelen en persoon-aan-persoonverkoop: meerdere toepassingen mogelijk per afnamepunt/injectiepunt
	Energiedelen: nieuwe PV installaties (vanaf 1/1/2021)	Energiedelen en persoon-aan-persoonverkoop: bestaande + nieuwe installaties		
	PV-installaties tot 40kw Geen kwartierwaarden naar de leverancier	PV-installaties Kwartierwaarden naar de leverancier	Hernieuwbare productie-installaties elektriciteit	

Energiegemeenschappen - bijzonderheden

- HEG-*“technische of geografische nabijheid”*:
  - in functie van de doelstellingen of activiteiten van de HEG;
  - *verplichte eigendom van de HEG op de productie-eenheden gebruikt om haar activiteiten te kunnen uitoefenen*;
  - Strikter dan de richtlijn (maar Europese minima vervuld).
- EGB/HEG- *Aansluiting op zowel publieke en gesloten netten (+ zowel elektriciteit en warmte-koudenetten)*:
  - warmte-koudenetten ook voor EGB's, waarvan EGB's oorsprong uit de ER komt;
  - energiedelen mag ook door gesloten distributienetten – in feite, “behind the CDS meter” was het al “energiedelen”.
- Meldingsplicht aan VREG;
- Geen leveringsvergunning nodig voor energiedelen.

Energiedelen in hetzelfde gebouw en met zichzelf (“draagbaarheid”)

- Exclusief voor Vlaanderen (tot op heden): delen met zichzelf:
  - als een afnemer meerdere verblijfplaatsen of gebouwen bezit, dan kan hij op van die adressen in het Vlaamse Gewest zijn productie delen;
  - (logische) draagbaarheid: recht van de actieve afnemer (gebaseerd op het klassiek toegangspuntensysteem) + voor al de toegangspunten (2 of meer) één contract voor elektriciteit bij dezelfde energieleverancier tot 31 december 2022.

Voorbeeld 2: energiedelen tussen toegangspunten met dezelfde titularis (2 toegangspunten)

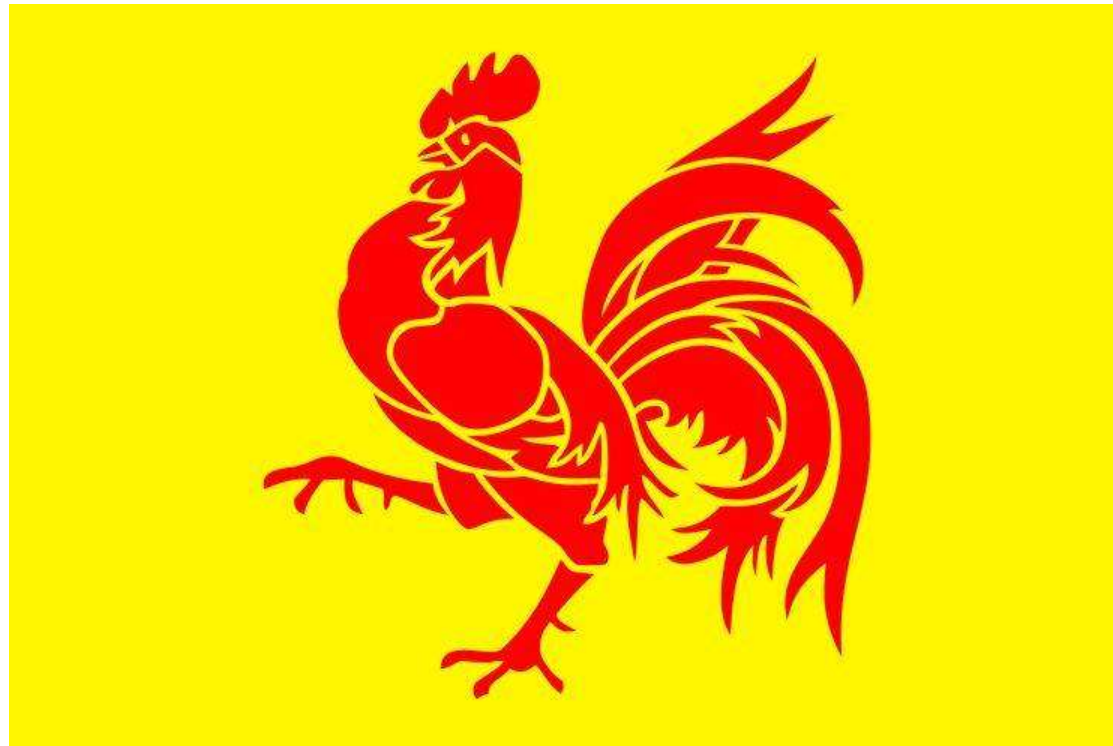
An uit Leuven heeft een woning voorzien van zonnepanelen en daarnaast heeft ze ook een appartement in Oostende. Aangezien ze op beide locaties verblijft wil ze graag de overtollige energie van haar woning delen met haar appartement. Zowel de woning als het appartement hebben een digitale meter en voor beiden is meetregime 3 geactiveerd bij de leverancier. An registreert als Beheerder het energiedelen bij Fluvius via Mijn Fluvius.

Andere aspecten van energiedelen/Peer-to-Peer handel

- Technische aspecten en beperkingen
  - Registratie bij Fluvius en melding aan Leveranciers/BRPs: *speciale leverancierstarieven voor actieve afnemers in de toekomst* (moet in principe niet-discriminerend zijn - toch, mogelijk en legaal) in licht van de evenwichtsverantwoordelijkheid? TRDE plaats facturatie/anders dan gedeelde gemeenschapsverantwoordelijkheden op Leveranciers (op toegangspunten-”standaardleveranciers”);
  - Per toegangspunt (afname- en injectiepunten), slechts één toepassing van energiedelen of P2P mogelijk (initiële versie);
  - Voor “delen in hetzelfde gebouw” en P2P: alle deelnemers zijn klant **bij dezelfde energieleverancier voor elektriciteit** tot 2023;
  - Protocol voor energiedelen en P2P-handel van Fluvius goedgekeurd /juni 2022 (procedures en voorwaarden: mandatering, uitwisseling van informatie, verdeelsleutels...).
- BTW en tarieven
  - BTW-plicht bij energiedelen (en P2P) is afhankelijk van de situatie (geen belasting indien (a) kosteloos en (b) geen andere activiteit waarvoor hij belastingplichtig is en <10kVA);
  - Nettarieven momenteel niet gewijzigd en toepassing van andere tarieven, accijnzen en belastingen:
    - ➔ Art. 4.8.4. §4 Energie Decreet “De Vlaamse Regering neemt maatregelen om de ontwikkeling van energiegemeenschappen te bevorderen en te vergemakkelijken. In dat kader vraagt [...]aan de VREG via een kosten-batenanalyse te onderzoeken in welke mate activiteiten van energiegemeenschappen en actieve afnemers in een gebouw [...], **kunnen bijdragen aan de ontlasting van het distributienet, inclusief de vermeden investeringen en kosten in het net, en de relevante vergoedingen en kortingen op nettarieven te onderzoeken** die daarvoor desgevallend kunnen worden voorzien ten aanzien van de energiegemeenschappen of de actieve afnemers in een gebouw [...]”
    - ➔ Art. 7.2.1 Energiedecreet: “... Geen afbreuk aan de hoedanigheid van afnemer, huishoudelijke afnemer, beschermde afnemer of actieve afnemer en de daarmee verbonden rechten, heffingen, belastingen, toeslagen en bijdragen, waaronder bijdragen voor openbardienstverplichtingen en bijdragen in het kader van de certificatenverplichtingen als vermeld in artikel 7.1.10 en 7.1.11, alsook wordt geen afbreuk gedaan aan het behalen van en het berekenen van de certificatenverplichtingen.”

Omzetting in Wallonië: *Capita selecta*

Uitrol van energiedelen

- Huidig decreet goedgekeurd door Waals Parlement op 4 mei 2022 – nieuw regime van toepassing vanaf 2023.
- Nog veel elementen te bepalen in de komende uitvoeringsbesluiten (“AGW”):
  - Vertegenwoordiger (van een energiegemeenschap of van actieve afnemers in hetzelfde gebouw) en andere procedures voor EG’s;
  - “*Lokale overheden*” (als potentiële deelnemers aan EG: vb. met inbegrip van entiteiten waarin gemeenten en provincies een meerderheidsbelang hebben, alle scholen en universiteiten, ...);
  - *Gebouw* (met inbegrip van bijgebouwen, garages, parkeerplaatsen, onder bepaalde technische voorwaarden i.v.m. de aansluiting op het net);
  - *HEG-nabijheid* (technische of geografische criteria).

Energiegemeenschappen - bijzonderheden en verschillen met het Vlaams systeem

- *HEG-nabijheid* (technische of geografische criteria): “*aval*” van transformatoren, en in dezelfde gemeente? → AGW
- EGB/HEG- energiedelen mogelijk met:
  - de productie-eenheden van de EG gebruikt om haar activiteiten te kunnen uitoefenen;
  - installaties waarop de EG een gebruiksrecht heeft dat hem de hoedanigheid van producent (volgens CWaPE voorwaarden) kan verlenen (*derdepartijinvestering*);
  - energie-opwekkingsinstallaties die eigendom zijn van haar leden en in het net geïnjecteerd.
- EGB/HEG- aansluiting alleen maar op de publieke netten;
- Meldingsverplichting aan CWaPE + nood aan machtiging voor energiedelen (met advies + overeenkomst met de DSO-LTSO);
- Geen leveringsvergunning nodig voor energiedelen, maar toch quotaverplichting op de EG's;
- Verlies van de sociale tarieven op de gedeelde elektriciteit;
- Definitief verlies van het “*compensatiesysteem*” (regime van de terugdraaiende teller); indien een afnemer energie heeft gedeeld (verbonden met de eindafnemer) – ook voor energiedelen + P2P-handel.

Bijzonderheden m.b.t. energiedelen / P2P-handel

- Per toegangspunt slechts één toepassing van energiedelen of P2P mogelijk;
- Facturatie van nettarieven, belastingen, taksen, enz. door de BRP (leveranciers op distributieniveau);
- *As always, major barrier...*: nettarieven: geen specifieke nettarieven voor energiedelen in CWaPE voorstel voor tarifaire methodologie 2024-2028 + geen “*incitant*” in de nieuwe bepalingen van tarifair decreet van 2017;
  - Toch: **geen “niet-periodieke”** tarieven voor specifieke diensten (opzetten van het meetsysteem, ledenbeheer, enz.), het delen van energie in een energiegemeenschap of binnen hetzelfde gebouw (Voorstel tarifaire methodologie 2024-2028).
- Steun...en heffingen:
  - **Steun** (niet ingevoerd): Macht van regering om apart steun in te voeren voor nieuwe energiedelen, activiteiten met groene stroom en met toegangspunten gesitueerd dichtbij de productie-eenheden
  - **Heffing** (niet ingevoerd): Macht van regering om niet-discriminerende en evenredige kosten in te voeren voor actieve klanten die zich bezighouden met het delen van energie binnen hetzelfde gebouw als
    - (a) 8% < totaalcapaciteit van elektriciteit in Wallonië;
    - (b) kosten-batenanalyse dat toont “een onevenredige last legt op de financiële levensvatbaarheid van het elektriciteitssysteem op lange termijn of een stimulans vormt die verder gaat dan wat objectief noodzakelijk is om tot een kosteneffectieve inzet van hernieuwbare energie te komen”; en
    - (c) geen andere minder ingrijpende maatregelen

➔ Verkeerde lezing van artikel 21 §3 HER (?): discriminatie tussen actieve afnemers in hetzelfde gebouw en andere actieve afnemers?
- P2P: nog ver van en effectief in Wallonië: nood aan extra bepalingen in AGW's + administratieve eisen (machtiging door CWaPE);
- Warmte en koude: decreet van 2020 (art.14- Regering moet een opportuun kader voor HEG invoeren), eveneens nog ver van effectief regime...

Omzetting in Brussel: *Capita selecta*

Bijzonderheden rond energiedelen

- Elektriciteitsordonnantie + komende regeringsbesluiten;
- Enkel met klanten aangesloten aan publieke netten (distributie en lokaal transport);
- Lokale energiegemeenschappen (LEG);
  - hetzelfde kader als HEG, maar maakt het volgende mogelijk: *“een of meer van de leden kunnen eigenaar zijn van of een gebruiksrecht hebben op de productie-installaties die de gemeenschap gebruikt om elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen te delen.”*
- Machtiging door Brugel voor 10 jaar (hernieuwbaar) voor energiegemeenschappen;
- Warmte en koude: HEG mogelijk met de ordonnantie van 6 mei 2021 (ook nood aan verdere besluiten);
- Energiedelen in EG's en in hetzelfde gebouw **niet** onder de verplichtingen van de leveranciers, **maar wel P2P-handel** zonder *“intermédiaire”* met meer dan één actieve afnemer (inclusief GSC's quotaverplichting en -vergunning (art.21 Elektriciteitsordonnantie?));
- Misschien een speciaal tarief (primeur in België) voor energiedelen? *Up to Brugel ...*

Enkele concluderende opmerkingen

- Afgezien van de respectievelijke omzettingsinspanningen is er vandaag nog steeds (te):
  - veel rechtsonzekerheid (nog heel wat uitvoeringsbesluiten te nemen);
  - veel administratieve en technische eisen;
  - onaangepaste nettarieven (bv. dezelfde nettarieven voor energiedelen in hetzelfde gebouw ondanks 2 aparte meters... => discriminatie?)
- Quid sociale aspecten (inclusiviteit van kwetsbare afnemers)?
- Evenwel, verder potentieel is enorm zeker gelet op de huidige geopolitieke context en geëxplodeerde commodity-prijzen.

Contactgegevens

David Haverbeke

Partner

T: +32 (0)2 742 70 13

M: +32 (0)478 74 15 70

E: david.haverbeke@fieldfisher.com